

CONCIO XXXIV.

IN DIEBUS ROGATIONUM

DE MODO ET RATIONE ORANDI.

SYNOPSIS

Præmissa exordii loco probatione necessitatis orationis, de ratione et modo bene orandi dicendum esse proponitur: atque in partes quinque oratio bona dividitur, in præparationem, lectionem, ipsam meditationem, gratiarum actionem et petitionem, de quibus singulis in progressu agitur. Ac primum quam necessario præparatio orationem præcedat, testimoniis et similibus ostenditur: et quod ea duobus modis fieri debeat docetur, primo, commissa peccata Deo confitendo, et de iis dolendo. Deinde, considerando divinæ majestatis magnitudinem, quo Deo quasi reverentia quædam exhibetur, et animus ab evagatione retinetur; quibus insuper modus finiendi præparationem subjungitur. Ad lectionem discendo meditationi præmittendam, duo præscribuntur in ea servandi modi; unus, quo aliquem textum sacre Scripturæ legamus; alter, qui etiam expeditior, quo capita decerpamus; ubi elegantissima narratio ostenditur, huic rei nihil esse aptius, quam Passionem Dominicam, quæ vitam nostræ normam virtutum omnium lucidissimum est speculum.

Posterior pars in tribus reliquis partibus explicandis occupatur; atque quid sit, et quomodo perfici debeat meditatio, similibus intelligentiæ, custodum portarum civitatis et curum venaticorum, docetur; eandemque constanter frequentandam esse suadet. Deinde, ut peragenda, unde sumenda, et quam grata Deo sit gratiarum actio, demonstratur. In petitione duo observanda monentur, quid, et pro

quibus scilicet, et quomodo patendum: ubi obiter declaratur, quam magnum malum sit sui ignorantia. Quatuor ad hæc conditiones orationem habere debere assertitur, ut nimium sit confidens, quam efficiunt merita Christi, bonitas Dei, et ejus pronissionum certitudo; ut sit humilis; ut perseverans; ut denique charitate ferventi fiat. Tandem orationem bonam semper a Deo exaudiri, non tamen semper impleri, quia non expedit, probatur. Quibus singulis de ceteri amplificatio exornatis, epilogus ad orationis studium nos invitatur.

Sicut nemo est, qui ut æs alienum dissolvat, artis suæ instrumenta, atque arma, quibus victum sibi querit vendere teneatur: sic etiam, optimi auditores, nemo qui propter quascumque occupationes etiam maxime sanctas, et salutem proximorum vel utiles vel necessarias, studium orationis debet omnino deserere, cum sit oratio instrumentum commune ac generale hominis Christiani, ad omne opus bonum recte exercendum necessarium. Nam sicut ille architectus, vel sutor, qui propter debita dissolvenda suæ artis instrumenta amittit, nec sibi nec aliis prodesse potest: sed cogitur ille ipse cum universa familia sua, vel misere mendicare, vel fame et nuditate interire: sic etiam homo Christianus, si propter occupationes alias, orationis obliviscatur, brevi ad id inopie, et difficultatis redigetur, ut jam nec ipse vitam suam animæ sustentare, nec alii vitam spirituales suppeditare valeat. Quid enim agat, qui illud instrumentum amisit, quod et sibi et aliis victum, et indumenta et res alias ad vitam conservan-

dam necessarias lucrabatur? Quæ cum ita sint, neminem vestrum arbitror esse, qui non vehementer cupiat in tam utili studio diligenter versari. Sed erunt fortasse non pauci, qui dicent, velle se, et valde etiam velle in studium orationis incumbere, præsertim hoc tempore, quod totum est ab Ecclesia jejuniis et orationibus consecratum; sed se ignorare, quo pacto id fieri debeat, nec unquam solo corde et cogitatione orare didicisse. Ego igitur hodierna die ejusmodi hominis pro mea tenuitate, atque inopia, consilium et auxilium feram.

Jam vero ita de ratione orandi Deum ipso Domino adjuvante disputabo, ut nullus etiam si tardiori ingenio præditus sit in oratione integras horas cum utilitate, et facilitate et jucunditate consumere, modo velit, non valeat. Etenim cum ad orandum Deum accidimus, non totum illud tempus, quod huic studio attribueret decrevimus, in sola consideratione et meditatione consumendum est: sed quinque partes plena atque perfecta oratio habere debet. Sunt vero illæ partes quasi quinque diversa genera spiritualium epularum quibus animæ convivium non solum sine fastidio, sed etiam cum delectatione continuatur. Quæ sunt igitur istæ partes orationis? et quibus nominibus appellantur? Una dici potest præparatio: altera lectio: tertia ipsa est meditatio vel contemplatio: quarta gratiarum actio: quinta postulatio vel petitio. Itaque meditatio, quæ præcipua est, et in qua major pars temporis poni debet, medium locum tenet, sed eam, quatuor quasi sodales et sociæ comitantur, duæ præcedunt, præparatio et lectio: duæ sequuntur, actio gratiarum et petitio.

Jam vero de singulis seorsim pauca quædam dicenda sunt. Ac primum de præparatione, in qua multum omnino, ac pene totum tamquam in radice et fundamento cæterarum partium positum est. Multi sunt, qui non alia de causa toto tempore orationis mente per varia loca vagantur, et sine ullo fructu, ac utilitate surgunt ab oratione, quam quod antea non recte statuerunt animam præparare. Est enim prima illa pars quasi principium vel proœmium quoddam orationis. Scitis vero quanti faciant omnes dicendi Magistri accurata principia quibus animi audientium ad reliquam dictionem præparantur. Multum enim refert, quomodo quis audiatur, attentene et amice an cum strepitu et fastidio. Verum rhetorica Spiri-

tus sancti docet quidem animum esse præparandum, sed oratoris, non auditoris. Nec enim periculum est, ut Deus, ad quem loquimur, suo muneri desit: vel si auditoris præparandus est animus, certe non alia de causa, quam quod ipse orator in hac oratione sit auditor. Plus enim omnino, qui bene orat, audit, quam loquitur. *Audiam, inquit Propheta David, quid loquatur in me Dominus Deus.* Et Samuel: *Loquere, inquit, quia audit servus tuus.* Sed de ista parte orationis, ac ejus necessitate Spiritum sanctum ipsum audiamus. Loquitur in Scripturis Spiritus sanctus, et ait: *Non impediatis orare semper: et ne verearis usque ad mortem justificari. Ante orationem præpara animum tuum et noli esse quasi homo, qui tentat Deum.* Primum inquit: *Non impediatis orare semper,* hoc est, assiduus esto in oratione: neque facile permittas te ab ea occasione aliorum negotiorum avocari. Verum ut cum fructu id facias, *ante orationem præpara animum tuum, et noli esse quasi homo, qui tentat Deum.* Siquidem is dicitur tentare Deum, qui expectat, ut aliquid miraculo fiat, quod aliqui sine miraculo fieri potuisset. Cum Dominus a Diabolo tentaretur, ut de pinnaculo templi scisquam præcipitaret, respondit: *Scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum:* quibus verbis satis aperte declaravit, nihil aliud esse quam tentare Deum, velle manibus Angelorum ferri deorsum, cum possis per gradus commode per te ipsum descendere. Cum igitur præparatio ante orationem maxime necessaria sit, ut quis fructuose atque utiliter oret, velle absque præparatione istum fructum consequi, nihil aliud est, quam miraculum non necessarium expectare, atque adeo Deum tentare. *Quemadmodum etiam si quis regem adiret animo imparatus, et neque in ingressione caput aperiret, neque corporis inclinatione reverentiam regi exhiberet, neque sciret ipse quid vellet dicere, nonne patientiam regis vehementer tentaret? Valde mitis profecto esset rex, si tanta rusticitate hominis non offenderetur.* Ad eundem modum cum nos abesse animi præparatione ad colloquendum cum Deo accedimus, quid aliud, quam ejus patientiam et mansuetudinem exercemus? Ideo secundum B. Aug. in Psalmo LXXXV. legis: *Quoniam tu, Domine, suavis et mitis, et multa misericordis: ideo legis illud: Mitis, quoniam tolerat Deus tot corda precantium, et diversas res cogitantium. Omitto dicere, et noxias, omitto*

dicere, aliquando perversas et inimicas Deo: ipsas superfluas cogitare injuria est ejus, cum quo loqui ceperas. Ergo Ante orationem prepara animam tuam, et noli esse sicut homo qui tentat Deum.

Postremo, ut plane intelligatur, quam sit preparatio necessaria, nihil est aliud animam ante orationem preparare, quam lyram vel cytharam temperare. Si lyra vel cythara non temperetur. Ita ut nervi atque chordæ partim intente, partim remisse, cum tanguntur, varios concentus efficiant, etiam si is, qui ludit, doctissimus ludendi sit, sonitus tamen inconditus, et insuavis erit, et aures potius offendat, quam mulebit. Sic etiam oratio nostra, si a bene preparato corde, tanquam lyra temperata, procedat, quasi jucundissima symphonia in Dei auribus resonabit: sin minus, vel non placebit vel etiam displicebit: et sicut scriptum est, *vel Dominus non exaudit*, vel etiam, quod multo est gravius, et formidabilius, *set nobis oratio in peccatum*. Itaque dubitandum non est, quin ante orationem aliqua sit preparatio adhibenda.

Sed qualis erit ista preparatio? Quid tandem agendum est nobis, ut animum preparamus? Duo requiruntur ad plenam et perfectam preparationem, tametsi alterum eorum non semper erit usque adeo necessarium. Unum est, ut si conscientia admonente recorderis te in aliquod peccatum incidisse, quod nondum poenitentia expiatum sit, illud primo loco confitearis Domino in oratione et interna poenitentia ac dolore pro eo Domino satisfacias. Cum enim hoc facimus, quasi calcamenta solvimus de pedibus nostris, ut cum Moysse terram sanctam ingredi et visiones magnas videre possimus: et tanquam vestimenta cum populo Hebræorum lavamus, ut Domino occurrere, atque eum excipere, valeamus. Quod si non solum Deum, sed etiam proximum offendisse te vides, non solum a Domino veniam deprecari, sed etiam cum proximo tuo saltem animo et proposito in gratiam redire debes. Sic enim Dominus ipse apud Matheum præcipit: *Si offers munus tuum, inquit, ante altare et ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offer munus tuum*. Nam ut B. August. libro priore de sermone Domini in monte c. 20. hunc locum exponens ait: «Templum Dei animus no-

ster est: altare fides, munus oratio». Cum ergo in templo cordis super altare fidei munus orationis offerre volumus, certe non pigro modo corporis, sed celerrimo charitatis affectu ad fratrem, quem forte læsimus, pergendum est, deinde redeundum, hoc est, ad id, quod agere ceperamus, est intentio revocanda. Hoc genus preparationis nos docet Scriptura, docet Ecclesia, docet natura. Docet Scriptura, cum in Proverbis ait: *Justus in principio sermonis accusator est sui*. Et rursus apud Isaiam: *Dic tu prior iniquitates tuas, ut justificeris*. Siquidem hostis generis humani non ignorans, quod si nos culpas nostras agnoverimus, et nos ipsos damnaverimus, sique dubio justificabimur: si vero nobis tacentibus vel etiam culpas excusantibus, ille nos, quod fiet sine dubio, in judicio coram Domino prior accusaverit, sine dubio condemnabimur. Nihil cupit, neque aliud molitur, quam nobis eripere de corde recordationem peccatorum, ut ipse prior nos accuset. Ait igitur Spiritus sanctus per prophetam, non committas, ut ille te præveniat accusando, et condemneris: Sed *Dic tu prior iniquitates tuas, ut justificeris*. Neque solum Scriptura, sed etiam Ecclesia hoc nos docet. Ea siquidem tanquam spiritualis, et divinæ rhetoricæ perliissima, nunquam sacrificium illud tremendum Agni immaculati auspicatur, quin antea generalem confessionem clara voce pronunciet. Postremo natura quoque hoc ipsum docet. Omnes enim, cum ab aliquo aliquid petere volumus, si eum fortasse læsimus, natura cogente prius errati veniam petimus, quam aliquid aliud petere audeamus. Hoc est igitur primum, quo animus ante orationem preparatur.

Porro alterum, idque magis adhuc necessarium, id quod nunquam prætermitti deberet, illud est, ut brevissimo aliquo spatio temporis, magnitudinem atque sublimitatem majestatis Domini consideremus. Hæc enim consideratio docebit nos, quanto metu, quanta humilitate, quanta observantia, quanta attentione loqui debeamus. Homo quidem unus ex vermiculis terræ agit cum Domino tantæ sublimitatis, et de re tanti momenti, quanti est nostra perpetua salus. Itaque cum primum ad orationem accedis, illud cogita, cælum, et terram, et pulchritudinem solis, et numerum stellarum, et gloriam omnium Angelorum, ac denique totam hanc rerum universitatem nihil esse aliud comparatam cum Deo, ut Sapiens ait, quam guttam unam

Roris antelucani. Quid est una gutta roris? Quid magis minutum, magis exiguum, magis fragile, magis vile? Quod si totus orbis, magna hæc moles, et omnis angelorum magnitudo atque potentia est una *Gutta roris* coram Deo: quid eris tu, qui minima portio universitatis es? Si columna cælorum coram Deo tremunt, Cherubin et Seraphim facies suas velant, neque audent, in eam majestatem aciem oculorum intendere, sed perpetuo metu quodam a tanta majestate profecto et ingenti stupore, quasi attoniti clamant, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum*, quanto affectu et quam ex animo tibi cum Abrahamo dicendum erit: *Loquar ad Dominum meum cum sim pulvis et cinis*? Est vero hæc consideratio quasi profunda quædam inclinatio et reverentia, quam anima exhibet Deo cum in ejus palatium, atque ante thronum Majestatis ejus ingreditur: non secus, atque ii faciunt, qui cum regem adeunt, in ipso primo ingressu totius corporis inclinatione reverentiam quamdam exhibent regi. Et rursus consideratione ista quasi habentis, quibusdam continetur animus, ne, sicut alias, per varia loca temere discurrat atque vegetur. Si enim, qui reges alloqui debent, componunt vultum, componunt oculos, componunt pedes, vestes, verba, diligentissimeque provident, ne aliquid inconsiderate coram mortali rege, vel faciant vel loquantur; quanto magis par est, ut pulvis terræ cum summa humilitate, summoque metu ac reverentia cum Deo loquatur, quem *Laudant Angeli, adorant Dominiones, tremunt Potestates*?

Verum posteaquam aliquamdiu ista consideratione te excitaveris, convertere debes oculos cordis ad Deum et ante divitem illam mensam te constituere, sicut parvi catelli faciunt, cum ante mensam dominorum suorum positi oculos in eos intendunt: ibique magno affectu atque ardore animi cum propheta dicere: *Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis*. *Ecce sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum: sicut oculi ancille in manibus domine sue, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum donec miseretur nostri: miserere nostri, Domine, miserere nostri*. Et: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*. His verbis, vel aliqua alia brevi oratione preparatio terminanda erit.

Sequitur deinde lectio eorum verborum, quæ nobis eo tempore consideranda propo-

suerimus. Nam qui cupit cum fructu atque utiliter meditari, is debet certam aliquam materiam accipere in cujus consideratione se exerceat, non vagari huc atque illuc, et modo unum, modo aliud cogitare, prout animo se obtulerit. Materia vero ad meditationem accommodata sunt primum omnia verba divinæ Scripturæ, ac præsertim Evangeliorum et psalmodum; deinde res ipsæ, quæ in Scripturis continentur, sed breviter collectæ et quasi ad quædam capita revocata. Itaque duobus modis Scripturis sanctis in meditatione uti possumus. Uno modo si librum aliquem vel Psalmum divinæ Scripturæ considerandum accipiamus, et singulis diebus unum caput vel medium vel unam sententiam ejus libri consideremus. Latet enim in verbis Scripturæ Spiritus Domini super mel dulcis quem qui diligenti meditatione invenire poterit, sentiet animam suam admirabiliter refecti, satiari, impinguari, confirmari, denique lætitia et delectatione perfundi: et si quidem hoc modo uti voluerimus statim finita preparatione legendum etiam caput illud vel sententia illa, super qua meditatio futura erit. Alter modus, quo Scripturis utimur in meditationibus, est expeditior et facilior et saltem incipientibus utilior, cum videlicet non accipimus singula verba Scripturæ, sed ex iis excerptimus capita potiora, ut de morte, de judicio, de suppliciis gehennæ, de gloria beatorum, de conceptione, de ortu, de baptismo, de miraculis, de doctrina, de passione, de obitu Domini, de beneficiis Dei, ut creatione, conservatione, gubernatione, liberatione, et aliis infinitis: nec non de perfectionibus et laudibus Dei, ut potentia, sapientia, bonitate, justitia, clementia, pulchritudine, magnitudine, de miseriis hujus vite, de turpitudine peccati, de insidiis dæmonum, de fallacia mundi, denique de iis omnibus rebus, quæ nos vel ad amorem Creatoris vel ad odium peccati, vel ad contemptum mundi et presentium vanitatum, inflammare possunt. Et si hic modus meditandi magis placuerit, tum preparatione absoluta, loco lectionis, solum erit ad memoriam revocandum caput illud, in cujus consideratione illo tempore occupari decreverimus.

Sed quamquam tam nulla sunt, quæ meditationis materiam subministrare possunt: nihil tamen dulcius nihilque fructuosius cogitatur, quam passio Domini. Nam si universa vita Domini, ut Magnus Basilius ait, de

constitutionibus monachorum, nihil est aliud, quam speculum quoddam clarissimum atque exemplar perfectissimum omnium virtutum, quod sibi ante oculos proponere debent omnes, qui pie et sancte vivere volunt, quid de ipsa passione dicemus? Quæ rosæ inter spinas ita micant ut illæ Domini excellentissimæ virtutes inter illa Domini atrocissima supplicia? Vere D. Bernardus ait: *In omnibus mirabilibus, quæ egisti, mirabilior passio tua, Domine Jesu.*

Itaque si quis est, qui intelligere velit, quantum hactenus profecerit vel quantum absit a perfectione, quid virtutum habeat, quid ei desit, frequenter se in hoc speculo intueatur. *Christus enim passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur: Tradebat enim iudicanti se injuste. Neque hoc speculum solum ostendit maculas vitiatorum; sed etiam juvat ad illas absurgendas. Quis enim superbia inflari poterit si altissimam illam humilitatem consideret, qua dominus majestatis et rex Angelorum sibi Barabbam latronem anteponi et in patibulo nudus ad supplicium simul et ignominiam suspendi toleravit? Quis ad levissimam injuriam sibi illatam continuo ira excandescet, si incredibilem Domini patientiam inter tot genera succedentium cruciatuum contempletur? Quis animum in laboribus et periculis despondebit, si eximiam illam fortitudinem cogitet qua Dominus tam intrepide hostibus suis occurrit, et morsibus ac furoribus quasi belluarum imminentium se objecit? Quis perseverantiam in bonis operibus, etiam laboriosis ac difficilibus, non conservabit, si constantiam perpendat, qua Dominus in oratione et suppliciis usus est, donec ad finem perduceret negotium salutis nostræ? Quis flamma amoris non succendatur, si ardentissimam illam charitatem consideret, qua sola Dominum gloriæ in patibulo inter latrones quasi ligatum continuit: quæque sola effecit, ut cum in cruce moriens quasi testamentum conderet, ac bona sua divideret, et animam Patri, matrem discipulo, corpus sepulcro, carnificibus vestes, et paradisum latroni reliquerat, in capite, testamenti (O flamma amoris! O fornax caritatis!) in capite, inquam, Testamenti, in ipso principio hostium suorum et illusorum meminerit et eos ingenti affectu Domino commendaret? Quis inhumans et immisericors esse pote-*

rit, si copiosam illam Domini misericordiam contempletur, qua sarcinas atque onera mundi totius in humeros suos tamquam propria sustulit? Quis jugum obedientiæ non libenter feret, si obedientiam illam singularem mentis oculis intueatur, qua Filius Dei usque ad mortem, et mortem crucis Patri obediens fuit? Quis asper, quis immitis, quis erit difficilis, si illam admirabilem Domini mansuetudinem videat, qua sicut *Ovis ad occisionem ductus et sicut agnus coram tondente se obmutuit? Quis postremo divitiis mundi, et gloriam et voluptatem non contemnet, si in hoc speculum oculos mentis defigat? Si regem regum et orbis verum monarcham ita nudum, ita afflictum, ita contemptum in cruce respiciat, ubi non alium thronum habeat, quam patibulum, non aliam coronam, quam spineam; non alias epulas, quam fel et acetum, non alios laterum stipatores, quam duos suspensos fures, non alios in tot calamitatibus consolatores, quam illos crudelissimos illusores, qui moventes capita sua dicebant: *Vah, qui destruis templum Dei, et in triduo reedificas illud: salva te metipsum, si Filius Dei es.* O si diebus singulis in hoc speculo vultum animæ nostræ consideraremus, quam facile injurias condonaremus, ærumnas pateremur, juste et pie et sobrie viveremus. (O quam pura, quam nitida, quam splendida essent opera nostra!) O quam vehementer luceret lux nostra coram hominibus, si sordes omnes et maculas animæ in hoc speculo videremus, si eas fontibus lacrymarum diebus singulis ablueremus!*

Ecce igitur vobis quanta multitudo præstantissimarum virtutum, et quam excellenter clareat in crucis mysterio: et quanta utilitas atque fructus ex harum rerum contemplatione percipiatur; sed paulisper jam, si placet, quiescamus.

PARS POSTERIOR

Diximus de præparatione, et lectione; nunc de meditatione, gratiarum actione et petitione breviter dicendum erit.

Posteaquam igitur præparatione præmissa vel sententiam aliquam Scripturæ divinæ legerimus vel mysterium aliquod ad memoriam nobis revocaverimus, animo erecto atque præsentis super ea sententia vel mysterio cogitare incipiamus, et summa attentione ac silentio omnia, quæ in iis verbis vel

rebus continentur, diligenti meditatione lustremus. Ea vero meditatio arida et quasi jejuna esse non debet, sed pinguedine affectus et oleo charitatis perungenda erit, qua duo dum conjunguntur, non jam meditatio, sed contemplatio dici solet, nihil enim est aliud contemplatio, quam *sapida quædam, ac dulcis et affectu plena cogitatio.* Dicam hoc planius. Inveniuntur nonnulli, qui profundissima atque attentissima meditatione de Deo, de Christo, de passione Domini, de bonitate Dei et aliis rebus ejusdem generis cogitant, ac præsertim si de hujusmodi rebus in gymnasio disputare, aut in templo facere debeant verba, et in iis rationes et causas investigant, et mysteria maxime abdita, et recondita eruunt: sed interim affectus jejuna, et ipsi in sua ariditate remanent, sine amore de amore cogitant, et sine ullo sensu doloris dolores Domini meditantur: quin etiam sine compassione in passione, et sine lacrymis in lacrymis Domini considerandis versantur. Non est i-ta meditatio, de qua loquimur. Ista enim ad studium doctrinæ, et ad mentem accendam et exornandam pertinet: nos vero de ea loquimur, de qua animus devotione impinguandus, et flamma divini amoris accendendus est. Itaque in hac meditatione non curiose, sed simpliciter versandum est, et omnis cognitio ad affectum alendum, et roborandum referenda est.

Una vel altera similitudine rem totam explicabo. Intelligentia non secus agere debet cum voluntate atque agit nutritrix cum aliquo parvo puero, quem alendum atque educandum suscepit. Quid facere debet nutritrix? Primum cibos duriores ac solidiores ipsa dentibus terere, deinde ita confusos in os pueri mittere debet ut is eos deglutiat, atque inde nutriatur atque sustentetur. Quod si nutritrix illa quæ cibos pro pueris in partes minutiores dividendos accepit, capta voluptate comedendi eos totos consumat, nonne fame enecabitur puer? Ad eundem modum mens atque intelligentia, in meditatione tamquam nutritrix voluntatis adhibenda est ut ea videlicet præparet spirituales cibos, ac deinde sic paratos offerat comedendos voluntati. Quocirca non debet intelligentia totum tempus sibi vindicare, sed statim atque invenierit aliquid, illud transmittere fideliter ad voluntatem, ut ea quoque ad hunc modum sustentetur ac reficiatur. Equum est quidem ut eorum, quæ deferuntur, ut vendantur in foro aliquid in porta civitatis relinquatur.

Sed si ii, qui civitates custodiunt omnia sibi acciperent, neque aliquid ad forum deferri paterentur, certe periculum esset, ne civitas illa fame conficeretur. Sic etiam, si intelligentia, quæ est quasi prima janua animi nostri, omnem annonam spiritalem retineat sibi, misera nostra voluntas tota jejuna, arida, expers omnis boni remanebit. Venatorum canes si bene sunt insituti, non devorant lepores, quos capiunt: sed eos integre fideliter dominis suis custodiunt. Pari ratione mens nostra, ubi spiritali venatione prædam reconditæ aliquis veritatis nacta fuerit, non eam devorare, sed voluntati offerre debet, ut exquisito illo cibo ipsa tamquam domina perfruat.

Atque hæc quidem de meditatione sufficere possunt: siquidem hoc genus orationis exerceri, sentiri et gustari potest, verbis explicari et doceri plane non potest. Tamen illud unum addam, si quis vere cupiat in via Domini proficere, et ad aliquem perfectionis gradum pervenire, non debere eum contentum esse parvis rebus, sicut quidam faciunt, qui si tres lacrymas fundere, vel aliquam cordis teneritudinem, atque internam motionem sentire possint, existimant se jam in portu navigare. Non hic finis hujus operis. Legimus enim in Evangelio, semen, quod cecidit super terram lapidosam, continuo exortum esse, sed paulo post exaruisse. Sic etiam multos videmus, qui cum gaudio suscipiunt verbum, et in oratione aliqua spiritali lætitia perfunduntur: tamen ad primam tentationem cadunt, si aliqua peccandi occasio se offerat, si ad aliquod flagitium inventur, si unum verbum audiant, quod eis non placeat, statim ostendunt quid sint: nempe ostendunt se terram esse lapidosam, et in eis semen devotionis atque amoris Domini radices non gessisse. Quemadmodum igitur, ut terra flores et fructus germinare possit, non sufficit una vel altera *Gutta roris antluccini*, sed copiosa pluvia necessaria est, quæ neque a vento, neque a sole exsiccare possit: sic etiam nos in meditationibus nostris ingentem imbrem lacrymarum exoptare debemus, qui neque vento tribulationum neque ardore libidinum exsiccet: ut animus noster hac salutaris pluvia totus perfusus, castitate, sobrietate, patientia aliisque virtutibus instar prati pulcherrimi, quasi venustissima florum varietate vestiatur. Neque vero, si quis non statim hunc exinium fructum consequatur, desperare debet: sed il-

lud cogitet, in lignis viridibus et humore plenis ignem excitandum esse.

Quero a vobis, si quis velit, ut ligna viridia et adhuc madida flammam concipiant, nonne debet patienter antea non solum expectare; sed etiam fumum perferre et diu etiam flare? Sic etiam, si cupis flammam illam salutarem amoris Domini in corde tuo succendi, interdum necesse erit paulisper expectare, nec non fumum malarum, et inuulsum cogitationum patienter aliquando tolerare. *Bonum est, inquit Jeremias Thronorum capite tertio, praestolari cum silentio salutare Dei.* Et rursus Habacuc: *Si moram fecerit, expecta eum: veniens enim veniet et non tardabit.* Et Propheta David: *Expectans expectavi Dominum.* Hæc igitur de meditatione sufficiant.

Post meditationem continuo sequi debet dulcissima quaedam, et ex imo cordis ducta gratiarum actio, et ne filium orationis interrumpatur, ex ipsa meditatione occasio sumi poterit Deum laudandi, et ei pro acceptis beneficiis gratias persolvendi. Nihil est enim quod sit materia meditationis, quod etiam ad Deum laudandum, et ei gratias agendas non invitet. Si de passione Domini cogitasti, age gratias Deo, quod tam caro pretio te redemerit. Si de gravitate peccatorum, age gratias Deo, quod adhuc ad penitentiam te expectaverit. Si de gloria regni coelestis, age gratias Deo, quod te ad tam eximium finem procreaverit. Si de cruciatibus gehennæ, age gratias Deo, quod in eos te jam sæpius meruit, sicut multos alios, non præcipitaverit. Atque idem de aliis meditationibus simili modo intelligatur: poterunt enim cum hoc uno beneficio alia omnia, tam communia, quam propria Dei beneficia conjungi, et pro omnibus simul sincerissimæ gratiæ rependi.

Porro hoc munus laudum et actionis gratiarum, gratissimum Deo sacrificium est: hoc est illud suavissimum thymiam, quod semper coram Deo in illis aris mentium beatarum sumat. Petitiones, obsecrationes, postulationes cessabunt aliquando, sed laudes, et gratiarum actionis sacrificium nunquam cessabit. *Beati qui habitant in domo tua, Domine; in sæcula sæculorum laudabunt te.* Denique nihil melius, ut B. Augustinus epistola septuagesima secunda ad Valerium ait, vel corde cogitamus vel ore proferimus, vel calamo scribimus quam duo illa verba, *Deo gratias*, nihilque est, quod dici brevius vel

audiri dulcius, vel intelligi grandius vel agi possit fructuosius.

Venio nunc ad postremam et utilissimam partem orationis, nempe ad ipsam postulationem, quæ etiam proprio vocabulo oratio dici potest. De petitione duo breviter explicanda sunt: quid sit petendum, et quomodo. Quid igitur est petendum? Primum omnium cognitio ac lumen postulandum mihi esse videtur, quo morbos nostros et egrotudines cognoscamus. Una siquidem ex maximis calamitatibus nostris ea est, quod ulcera et vulnera animæ nostræ non videamus: nemo ita rudis, ita agrestis, ita stupidus invenitur, qui si corpore laboret, non statim se agrotare animadvertat, et verbis et nutibus morbum suum ostendere non possit, etiam pueritium annorum, etiam pecudes mutæ, vel gemitæ, vel rugitæ, vel ululatæ vel aliquo alio signo egrotudinem suam produunt. Ac ut longius progrediamur, ipse quodammodo plantæ, ipsa gramina, ipsæ frondes et flores pallore et siccitate languorem suum ostendunt. Solus est homo noster interior, mens nostra, anima nostra, cor nostrum spirituale, quod sæpenumero gravissime laborat et vulneribus confectum jacet, et tamen nihil sentit, neque dicere potest. Hoc mihi dolet. O quam multis illa Beati Joannis verba conveniunt: *Dicis, quia dives sum et locupletatus, et nullus ego: et nescis quia tu es miser et miserabilis, et pauper et nudus et cæcus.* O quam multi gerunt animam suam cruentam et maculis confectam vel etiam mortuam: et tamen sunt hilares, et de medico ne cogitant quidem? O quam multi sedent jam jucundi in conviviis vel in symposiis, quibus jam paratur locus in gehenna, et si eis dicatur, contemnunt, rident, non pallent, non tremant, et ne cogitant quidem de mutanda vita.

Quoniam igitur *Quid oremus, sicut oportet, nescimus*, primum omnium petamus a Deo, ut aperiantur oculi nostri, ut spiritus adjuvet infirmitatem nostram, ut morbos et egrotudines nostras omnes cognoscamus. Deinde eas probe cognitas sigillatim aperimus medico illi coelesti ac divinisimo, atque ab illo humillima et ardentissima supplicatione flagitemus, ut is unctione gratiæ suæ eas curare pro sua infinita clementia ac benignitate dignetur: neque solum vitiorum curationem, sed et virtutum incrementum et conservationem postulemus, ac præcipue fidei, spei et charitatis, nec non humilitatis,

castitatis, penitentia, patientia, justitiæ ac sobrietatis: neque vero pro nobis solum, sed etiam pro orbe universo preces effundamus, ut omnes homines unum et verum Deum agnoscant, colant, venerentur, adorent: pro pastoribus et Sacerdotibus Ecclesie, ut ii fideles omnes ad salutis portum sua vigilantia et sollicitudine dirigant: pro regibus et principibus, ut quietam, et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Neque pro capitibus solum; sed etiam pro membris Ecclesie universæ orabimus: pro defunctis quoque, ut eis gloriam et requiem æternam largiatur. Postremo omnibus amicis, affinis, benefactoribus nostris, omnibus afflictis, captivis, ægrotis, morientibus, opus misericordiae exiguo labore impendemus, si eos, et eorum calamitates atque ærumnas in illis benignissimis manibus reponamus, quæ cruci affixæ pro omnium salute et liberatione fuerunt. Hæc igitur in oratione postulanda sunt.

Sed quomodo postulabimus? Quatuor conditiones bonæ orationis in sacris litteris invenimus. Quatuor enim virtutes sunt, quæ orationem perpetuo comitari debent, dum ea pro nobis in palatio magni regis legatione fungitur, nempe fides, humilitas, perseverantia, charitas.

Initio fides seu fiducia potius, necessaria est, ut omnino credamus, non solum posse Deum facere sed plane facturum, quod petimus. *Quæcumque orantes petitis*, inquit Dominus, *credite, quia accipietis et evenient vobis.* Neque difficile vobis erit ita confidere, si super meritis Christi, super infinita benignitate Dei, super certitudine ac veritate promissionum ejus innitamini. Hæc tria, meritum Christi infinitum, quod totum est nostrum, bonitas Dei inexplicabilis, quæ nulla gravitate ac magnitudine peccatorum vinci potest et firmitas atque constantia promissionum Dei, quæ tanta est ut potius cælum et terra, et omnis natura concidere possit, quam ut unum de verbis Domini non compleatur: hæc, inquam, tria quasi tres anchoræ sunt, quæ navim fiduciæ nostræ ita confirmant, ac stabilem reddunt ut nullo modo fluctare possit. Neminem terreat magnitudo vel numerus peccatorum, modo tibi peccata non placeant, sed ea vere et ex animo detesteris et concipias magnitudinem pretii nostri, et amplitudinem viscerum Dei et firmitatem atque constantiam promissionum ejus et tum præclara fiducia aedeas

thronum gratiæ ejus et sine dubio quicquid petieris, impetrabis, omnia possible sunt credenti, etiamsi *Peccata tua fuerint ut coccinum, quasi nix dealbabitur et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.*

Neque tamen hoc sufficit: sed illud sætundo loco necessarium est, ut cum summa humilitate atque animi demissione ad orandum Dominum accedamus. *Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Hanc rhetoricam docet nos Christus, cum in principio orationis dominicæ ait: *Pater noster qui es in cælis.* Sicut enim Deum patrem nostrum appellamus, ut fiduciam atque amorem in nobis excitemus: ita etiam in cælis cum majestate: et gloria sedentem agnoscere nos profitemur, ut metum et reverentiam tantæ majestati debitam concipiamus. Est enim vere Deus pater noster, sed non pater terrenus, non mortalis, non similis nobis; sed Pater coelestis, Pater divinus, Pater sublimis, Pater, qui nos non naturaliter genuit, sed misericorditer adoptavit. Neque solum verbo sed etiam exemplo nos docuit Christus. Itaque cum in horto Patri supplicare vellet, non stabat, neque sedebat, sed proci-dit in faciem suam, et in eo modo orabat. Denique Evangelicus publicanus undenam, obsecro, veniam et misericordiam impetravit, nisi ex humilitate?

Porro tertio loco perseverantiam quam sit nobis in oratione necessaria, vel ex vidua illa, quæ sua importunitate Judicis inclementiam superavit: vel ex amico illo, qui tres panes sola perseverantia orationis obtinuit; vel ex muliere Chananea, quæ toties repulsa, tanquam vere canis per unam portam exibat, et statim injuriæ oblita, et verberibus excussis per alteram intrabat: vel ex Apostolo Paulo, qui ter Dominum pro una re atque eadem rogavit, facile potest intelligi.

Sed postrema atque potissima conditio orationis est, ut cum affectu et fervore fiat. Oratio enim optime atque convenientissime comparatur thuri: thus enim, neque sursum tendere, neque odorem illum exhibere potest, nisi in ignem conjiciatur. Itaque, audiores, si orationem nostram colos penetrare, si ad aures Dei pervenire volumus, curram igneum ei faciamus, necesse est. Nam verba frigida, verba languentia, verba mortua, nubes non transcendunt. Ideo in oratione Dominicæ dicimus: *Pater noster, qui es in cælis*, ut intelligamus, vehementer nobis

clamandum esse, si nos in terra constituti ab eo, qui est in cœlo, exaudire velimus. Scriptura divina, ubique ferme et in psalmis potissimum ferventem orationem nomine clamoris appellat. Clamores vero sine dubitatione non oris, sed cordis intelligendi sunt: nempe suspiria, gemitus, lacrymæ cordis clamores, ignita desideria. Hæc sunt, quæ Domino, quicquid volumus persuadent, non egeamus Ciceronis vel Demosthenis eloquentia, neque composita longaue oratione. Deus enim vocem desideriorum et lacrymarum facilius multo, quam politorum verborum exaudit. Non legistis: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus*? Et: *Desiderium cordis ejus tribuisti ei*? Cum populus contra Dominum murmuraret, et Moyses pro eodem populo Dominum precaretur, et nihil tamen, quæ audiri possent voce corporis loqueretur, Dominus ait: *Quid clamas ad me*? nempe cordis ipsius vehementem clamorem audiebat. Hæc est igitur postrema conditio perfectæ et Deo gratæ orationis.

Quod si his omnibus adhibitis conditionibus, adhuc fortasse Deus nos exaudire non velle videbitur, certi tamen sumus, desiderium nostrum omnino exaudiri, Deus enim solus videt, quid nobis expediat: et simul videt nos nihil cupere aliud, quam quod vere bonum et salutare est. Si interdum vel noxium vel minus bonum aliquid petimus illud nobis in alia majora, et meliora bona commutat. Itaque ipse tanquam bonus pater, ea solum nobis concedit, quæ æternæ salutis nostræ utilia esse novit. Et ad hunc modum

verum et primum desiderium nostrum semper exaudit. Nonne si nudam et simplicem petitionem respiciamus, Deus exaudivit diabolum et non exaudivit Apostolum? Oravit Diabolus, ut ingrederetur in porcos, et illi concessum est: oravit Apostolus, ut Satan recederet ab illo, et non potuit impetrare, et tamen quis dubitat, quin altiore et secretiore quodam modo magis Apostolum, quam Diabolum Deus exaudierit? Tu petis fortasse a Domino sanitatem, petis divitias, et unde scis eam sanitatem et eas divitias tibi occasionem peccandi et causam mortis et inopie sempiternæ non futuras? Et rursum, unde nosti ægritudinem et inopiam istam, quam pateris, tibi coronam gloriæ non fabricaturam? Et si hæc scires, nonne magis patientiam et fortitudinem, quam sanitatem et divitias peteres? Hæc est ergo benignitas Dei nostri, vere patris, vere misericordis. Non dat, quod petis, quia nescis, qui petas: et illud dat, quod vere cupis et omnino peteres, si scires petere.

Quæ cum ita sint, agamus nos, auditores, partes filiorum honorum, et Deus sine dubio partes aget boni parentis. Delectemur *In Domino*, et dabit nobis petitiones cordis nostri. *Si enim Vos, cum sitis mali, nostris bona data dare filiis vestris: quanto magis Pater vester de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se?* Quæramus et inveniemus: petamus et accipiemus, pulsemus et aperietur nobis a regnante Domino nostro Jesu Christo, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO XXXV.

DE ASCENSIONE DOMINI

THEMA

Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus.

Ephes. IV, v. 8.

SYNOPSIS

Ab occasione ascensionis Christi et Spiritus sancti missione, sumpto exordio, ratio redditur, cur non ante Christi ascensionem Spiritus sanctus descenderit; deque ascensione præsens instituitur concio. Atque rejectis variis hæreticorum erroribus, vera doctrina, quisnam, et quo modo in cælum ascenderit, asseritur; ubi illa sententia: Nemo ascendit, in cælum, nisi qui descendit de cælo, explicatur. Investigatur, quoniam Christus ascenderit; et an in cælo stet an sedeat. Excusatur et explicatur illa verborum geminatio: captivam duxit captivitatem. Quibus vinculis nos Deus sibi obstrinxerit; et in quæ, illis excussis, incidimus, pulchro discursu exaggeratur, scilicet in jugum falsa necessitatis et voluptatis, ubi vitia nonnulla gravi invectione reprehenduntur. Quomodo ruptis diaboli vinculis, relicto tamen necessitatis jugo nos Christus arctiori vinculo, redemptionis nimirum, sibi obstrinxerit, disseritur.

Pars altera ostendit, non tam Angelis, quam hominibus gaudii ansam per ascensionem Christi, esse datam; dedit hominibus enarratur, scilicet Spiritum sanctum, Christum advocatum, Fidei, Spei et Charitatis augmentum. Cur quadraginta dies cum discipulis conversari voluerit Christus, antequam ascenderet, quomodo ab eis avulsus ascenderit, quibus insuper comitibus stipatus fuerit, dilucide

tractatur. Homines natura sua ascendere desiderare, et quam perverse aliqui id faciant; ubi de monte potentie et monte sapientie, quos mortales potissimum ascendere nituntur, plurima non tam jucunda, quam utilia habentur. Quam præterea viam ascendendam Christus nobis præscribat, abnegationem nempe sui docetur, et ratione, quod nemo in cælum ascendat, nisi prius crucem tulerit, ad finem usque diserte corroboratur.

Divinæ sapientiæ et justitiæ ratio postulabat, ornatissimi auditores, ut pax illa, quæ tandem inter cælum et terram summa cum hominum utilitate et Angelorum lætitia Christo auctore composita fuerat, ultro citroque missis muneribus confirmaretur. Ac terra quidem, que jam tot annis cælum aeneum experta, solisque ardoribus exusta omnino arida et exsiccata fuerat, nihil aliud, quam imbrem Spiritus sancti, et pluviam illam voluntariam sitiebat, quam (ut Psalmographus canit) segregaret Deus hæreditati suæ. Quamquam enim antiquis temporibus super montes terræ, Patriarchas, inquam, et Prophetas guttæ aliquæ illius aquæ deciderant: tamen fluminis impetus solum adhuc lætificabat civitatem Dei. Contra vero cælum fructum illum terræ sublimem, carnem videlicet Salvatoris, jam gloriosam et immortalem, qua nihil melius ac nobilior orbis terrarum unquam habuit, jam dudum cernere cupiebat. Cum igitur et terra spiritum cælo, et cælum